

LitArt

**FERIȚI-VĂ SĂ AVEȚI DREPTATE PEA REPEDE,
PREA DEVEREME - CA SĂ AVEȚI LA CE VISA.
NICHITA STĂNESCU**

PUBLICAȚIE LUNARĂ DE CULTURĂ,
APARE LA TÂRGU-MUREȘ, SUB EGIDA ONORIFICĂ
A FILIALEI LOCALE
A UNIUNII SCRITORILOR DIN ROMÂNIA
EDITOR: PPA GIURGEA-ADRIAN-ARMAND - EDITURA LITART

ISSN: 2067 - 5240
SE DISTRIBUIE GRATUIT
MAY 2015 | ANUL VI | NR. 5 (62)

CARPART (SAU METAMORFOZA ATELIER 4TEAM)

La nouă luni de la lansarea grupului **Atelier4Team** - o platformă ce se dorea o alternativă de expresie plastică la convenționalismul vernisajului clasic, idee propusă de patru pictori și un sculptor, cu toții mureșeni - formula inițială s-a "copt" anul trecut în etapele proiectului **Turul Atelierelor** (în perioada august-decembrie 2014 la Livezeni, Sângeorgiu de Mureș, Sâncraia și Târgu-Mureș) precum și în expozițiile **Out of the Box 1** și **2** de la Sighișoara - bastionul Turnul Fierarilor din cetatea medievală și din nou la Târgu-Mureș în spațiul **K'Arte**, câștigând în definire și greutate.

PAG.11

Eugen Ionescu - intransigența democrației

Iulian BOLDEA

PROMOTOR AL TEATRULUI ABSURDULUI, TEORETICIAN AL LITERATURII, PROZATOR ȘI MEMORIALIST, IONESCU NU A SCĂPAT NICI EL, LA PUȚINĂ VREME DUPĂ DISPARIȚIE, DE PATIMA NEGATOARE A UNORA ȘI ALTORA.
PAG. 3

UN JURNAL ORFIC

Dumitru-Mircea BUDA

UN POET VĂDUV, UN ORFEU RĂTĂCITOR, TRĂIND DRAMA SEPARĂRII DE PATRIA-MUZĂ, SE DEZVĂLUIE, ÎNCET DAR INEVITABIL...
PAG. 5

Shakira (Did it again), Pink (Try), Corina (Nimeni altcineva)

Călin CRĂCIUN

VIDEOCLIPUL MUZICAL E O FORMĂ A ARTEI CONTEMPORANE, CARE ARE ÎNSĂ DOAR O CRITICĂ DE TIP TABLOID, LIMITATĂ LA UN IMPRESIONISM GOL ȘI MANIPULATOR, DIN CARE RĂZBAT DESEORI REFLEXELE PUBLICITARULUI.
PAG. 8-9

Interviurile LitArt:

Medicul Silvia CLONDA

în dialog cu Mihai Suciu

PASIUNE, COMPETENȚĂ, RESPONSABILITATE, EMPATIE. UN SPIRIT ARDELENESC AUTENTIC, NEPERVERTIT, TRANSPLANTAT ÎN CAPITALĂ...
PAG. 6-7

Poezii de EUGENIU NISTOR

CALIGRAFII DE APRILIE

Mi-a trimis mai deunăzi primăvara scrisori,
îmi scria despre-un cer legănat de aprilie,
arcuit cu mirare sub un șir de cocori,
care – foarte probabil – se-antrenau în familie,

îmi scria despre-acele zăpezi de petale,
prin care genunchii ușor ți-i cufunzi,
îmi scria pătimaș – eu îți scriu dumitale –
cu penițe făcute din pene de sturzi.

îmi scria despre felul în care tremură iarba,
ca o vulpe speriată cu blana de pluș –
eu simțeam cum un deal își îngândură barba
și cum lumea-amintirii trece lin prin Giuluș.

îmi scria că iar râd într-un lan căprioarele,
că cireșul electric a-nflorit la oraș,
că la marginea drumului se descâlță izvoarele
precum un pluton ostenit, de ostași.

ELEGIE LA LANCRĂM

Cât sub osia soarelui vom viețui,
cât luminile ochilor noștri se duc în copii,
cât la glezna pădurii e roșie fraga –
cu gând frumos ne-nchinăm
gândului tău, Lucian Blaga!

Cu gând frumos ne închinăm
înveșnicitului Domn
peste mări și țări de cuvinte –
cât păsări și stele pe cer s-or roti,
cât printre ape și arbori vom pribegi,
gândul nostru fi-va fierbinte!

Cu gând frumos, gândului tău ne închinăm,
pentru veșnicul glas al izvoarelor,
ce-n adâncimile ființei le-auzim murmurând,
suind dinspre ieslea caldă a acestui pământ
sfântit de neliniștea frunții
și frământul picioarelor...

Cu gând frumos ne-nchinăm suveranului Domn
peste altarul luminii fără de moarte,
spre care-așteptăm răbdători
un viscol de dor să ne poarte
fără calești, fără ovații, fără de somn...

Cu gând frumos ne-nchinăm, Lucian Blaga,
căzuți în genunchi lângă prisma izvorului,
la cântecul tău fără seamăn,
pe care în nopți l-auzim
suind ca un val dinspre curțile dorului...

Ne închinăm la amurg și la alba câmpie,
la plugul frânt al iubirii și prădările macului,
pe mult întristatele pietre-ale veacului
ne închinăm la fântânile verii, la glie,
și-aici, pe colinele dulci ale Ardealului,
ne închinăm până la lacrimă, ție!
1984 (luna mai, Lancrăm)

OSTROAVE

Pădurea ca pe-un flaut am auzit-o-azi-noapte,
poienele de sânge visau un cerb rănit,
apoi porniră aburi albaștri să mă poarte –
curenții nostalgiei prin văi m-au pribegit.

Ce stranie oglindă îmi clătinașe fruntea!
Mi se părea că ochiul zărește doar invers
și că acele cercuri de aer ne sunt puntea
prin care viața noastră plutește-n univers.

Nu! Nu mă doare sarea acelor ore calme,
când dincolo de neguri aud un cosmic vânt –
eu ies afară singur, cu sufletul în palme,
ostroave de lumină cu ierburi mari visând.

ÎN DIMINEȚI ALBASTRE

O să vă spun povestea c-o zveltă căprioară
care aduce zorii cu-albastra rouă-n crâng,
cu viscol de lumină adesea ne-nfioară –
de frumusețea ei poți să rămâi nătâng.

Ea vine dinspre codri, din pajiștile verzi,
din ochiul verii care amiaza o dilată
și, dacă-n alergare făptura nu i-o pierzi,
în dimineți albastre semeață ea se-arată.

Polenuri aurite atinge-ncet trecând
prin iarba clătinașă de-o bănuită boare,
ea paște-ntotdeauna într-o poiană blând
cu-aromă de verdeață, de rouă și de soare...

Voi s-o iubiți și gândul adeseori vă treacă
prin luminișu-acela cu ierburi pălpâind,
va săgeta lumina când va veni la apă –
dovadă-i chiar poemul acesta că nu mint!

ARMONIE

Cu flaute de iarbă și râuri de culori
ni se revarsă vara-n auz și în privire,
printr-un ținut cu lanuri călătorind în zori
noi vom călca prin rouă cu teamă și uimire.

Ne vom atinge tâmpla de firele de iarbă
și cerul ne va curge sub pleoape luminând,
pădurea de mesteceni foșni-va iarăși albă –
desigur ne va ninge polenul din cuvânt...

Și niciodată ora nu va-nflori mai pură
și niciodată cerul mai fraged nu va fi,
în cercul armoniei, cu ritm și cu măsură,
vor undui miresme și râuri și câmpii.

OCHEANUL DE LACRIMĂ

Pe valea unde noi șezut-am
ca o pădure crește iarba,
împribegit, în unda apei
îmi caut chipul, ochii, barba

și-n clătinare mă ating
lujerii cruzi de măr sălbatic –
la ce-o fi bună reveria,
dar gându-acesta păduratic?

O casă mică lângă codru,
pe-o vale fără asemănare,
cu căprioarele de fum
mergând ușor către uitare,

albinele de aur, prundul,
pârâul unduind prin iarbă –
și tu, acolo, pe un trunchi,
să-ți scuturi fluturii din barbă...

BUCOLICĂ

Vara trece peste coline
ca un plug de lumină,
crengile grele-ale livezilor
gem ca o orgă în vânt,
miresme de piersici și pepeni
se-ncumetă-n târguri să vină,
la geamuri lămpile gutuilor
discret luminând...

Casele-albastre,
cu-ngustele drumuri,
urcă spre cer,
caii albi, pe pajiști,
prind aripi, ca-n mituri –
aici, peste-aceste coline,
visele mele niciodată nu pier,
ci se-ncscriu firesc în scurgerea
dintre zori și-asfințituri.

Nespus de frumoase
sunt colinele Transilvaniei –
vara, de pe prispele lor
cerul cu mâna-i putea să-l atingi –
țin minte, copil fiind, seara,
alergam la o piatră strălîmpede
și stelele îmi păreau
acolo, pe deal, niște mingi...

Anotimpurile își rotesc
plugul de aur prin lume,
osia planetei scârțâie
sub povară de rod –
prin arbori goarnele toamnei
în curând o să sune
miracolul tainic
al plecării-n exod.

Secerișul cosmic al frunzei
încet va veni,
prin ochiul pădurii
cerbii vor coborî-n șir la izvor...
Anotimpul luminii
nu contenește a fi,
aici, pe aceste coline,
pururea cântec de dor.

GLOSSĂ

Dintre toate ce-au fost
mai rămân îndurărilor –
ne cutreieră-n gând,
lăuntrice, mările...

Și sub cosmicul vânt
case joase alunecă –
între fii și părinți
orizontul se-ntunecă.

Ucis este cântecul,
sugrumată vioară –
numai pasărea plugului
nu-ncetează să doară

și cu doru-i nestins
să mai are pământul
când prin lacrimă trece,
pustiindu-ne, vântul...

Și sub pleoape rămâne
doar râul ce vindecă
amintiri fără glas
dintr-o blândă duminică.

Eugen Ionescu

intransigența democrației

Iulian Boldea

Promotor al teatrului absurdului, teoretician al literaturii, prozator și memorialist, Ionesco nu a scăpat nici el, la puțină vreme după dispariție, de patima negatoare a unora și altora. Să amintim măcar cartea Alexandrei Laignel Lavastine *Cioran, Eliade, Ionesco – l'oubli du fascisme*, „model” de rea-credință și de interpretare inadecvată a unei creații și a unei existențe puse în întregime în slujba valorilor democrației. Dincolo de aceasta, opera și destinul creator ale lui Eugène Ionesco au suscitât, după 1989, interesul unor critici, români sau străni, care au valorificat semnificațiile textelor sale în spiritul lor autentic și în reliefurile lor polimorf. Optica, în mod frecvent injustă, față de Eugen Ionescu a considerat că acesta s-ar fi orientat spre dreapta, și chiar spre extrema dreaptă, fapt improbabil, pe care cercetătorii onești ai operei sale nu au prețuit să îl ateste. Unul dintre aceștia, Gelu Ionescu, consideră, pe bună dreptate, că Eugen Ionescu este un „necondiționat și intransigent apărător al democrației”: „Unii văd la el – chiar și Alexandra Lavastine – o înclinare spre dreapta; cred că e un efect optic deformat: pentru mine, el rămâne – ca poziție politică – un necondiționat și intransigent apărător al democrației, un anti-totalitar radical. Dar, să fim bine înțeleși, nu politicul a fost centrul preocupărilor sale majore și obsedante, deși a răspuns fără a se lăsa rugat la apelurile lui. Cât privește cultura română, în mod vizibil și tradițional înclinată spre dreapta – nu o dată spre extrema dreaptă, chiar și azi, în forme mai reticente – Eugen Ionescu, alături de Lovinescu, Zeletin și încă nu prea mulți alții, a fost un om al centrului democrat care, vai!, în absența aproape totală a unei stîngi intelectuale democratice, ține oarecum și locul acesteia, cu sau fără voie. Nici Ionescu, nici Ionesco nu a fost complicele nici unei forme de ideologie totalitară, ba chiar a avut oroare față de ele. În viața sa există, probabil, misterele unei crize de identitate, unele tănuiri inerente – și nu mă refer acum numai la cele privitoare la originea sa.”

Recitirea publicisticii lui Ionescu este instructivă din mai multe motive. În primul rând, ne putem

reprezenta, prin lectura acestor articole, eseuri, însemnări, pagini de jurnal apărute în diverse publicații ale epocii interbelice, profilul unui intelectual cu o acută sensibilitate la actualitatea literară, la problemele timpului său. În scrisul alert, fragmentar și stringent al lui Ionescu regăsim nevoia scriitorului de a-și asuma propria condiție, în toate datele sale definitorii, regăsim interogațiile tulburătoare ale unei conștiințe nefericite torturate de îndoieli și de neliniști, nevoia sa de certitudini și, mai ales, de autentificare a propriei ființe. Virgil Ierunca, observă, în acest sens, între altele, că „Eugen Ionescu face literatură, în ciuda faptului că Dumnezeu există, creează – aducând indirect omagiu decretației – răspunzând astfel întrebării lui inițiale și esențiale. Uneori se îndoiește de ceea ce face. Dar a face înseamnă, la el, a fi. În orizontul meditațiilor desprinse din Simone Weil, scrisul său ni se impune și mai mult ca o justificare de existență. Bănuind literatura de «păcate» marginale, el îi transcende limitele și puținătatea aparentă. Iar când aparențele încearcă să se proclame «independente» de neorânduiala lumii, el intervine direct și ne citește din Cartea – aceeași – la care scrie de mai bine de o jumătate de secol, punând punctele pe i și pe conștiință. Conștiința nefericită a martorului la singurătatea lumii, dar și conștiința aprinsă a celui care vede invizibilul și numește indicibilul”. Sesizând toate dizarmoniile și fisurile din ordinea lumii, scriitorul se regăsește în condiția de făptură aruncată în lume și în timp, în condiția de marionetă manevrată de dumnezeire. „Accept starea mea de marionetă. Accept ridicolul metafizic al stării mele de om”, scrie Ionescu într-o proză din 1933. Rezumându-și existența la starea de făptură de aspect mecanic, cu o autonomie cu totul relativă, scriitorul nu a încetat niciodată să caute să-și explice resorturile propriului destin, marcat de amprenta agonică a timpului și de palorile unei istorii delirante. Pe de altă parte, eseistul resimte, cu acuitate, fatalitatea propriei alcătuirii organice, o alcătuire care se supune unor forme tiranice și unor tipare prestabilite. Neputința de a fi într-o absolută stare de individualitate, afilierea la ticurile, miturile și tabuurile îndătinat

ale contextului sociocultural, înserierea într-o forma mentis ce exercită o presiune dictatorială aproape, toate aceste limitări sunt inventariate și dezavuate de tânărul publicist.

Publicistica în limba română a lui Eugen Ionescu este destul de eterogenă; ea cuprinde articole și eseuri, cronici literare, interviuri, răspunsuri la anchete, cronici dramatice, cronici plastice, dar și însemnări de jurnal. Una dintre preocupările de o constantă revelație pentru tânărul Ionescu este legată de condiția literaturii, de actul de a scrie și de mecanismele atât de subtile ale creației. Efortul lui Ionescu este mai cu seamă acela de a degaja specificul literaturii, al artei în general, prin conturarea apăsătoare a opoziției dintre sfera esteticului și universul referențial, în toată concretitudinea sa primară. În viziunea tânărului Ionescu, esteticul are o incontestabilă capacitate de eliberare, de purificare a ființei, de articulare a unei armonii a individului cu sinele său adânc. Această dihotomie univers social/ univers estetic este una cu fecunde consecințe în planul meditației asupra poeziei, de pildă. Observațiile lui Ionescu despre forma și conținutul poetic, despre tehnica expresiei, despre poezii culte și poezii naive, despre implicațiile revelației lirice ori despre beneficiile motivației raționale a stării poetice decurg dintr-o înțelegere nuanțată a fenomenului poetic și a mecanismului creării efectului literar. Pe de altă parte, într-un articol intitulat *Contra literaturii*, Eugen Ionescu face apologia vitalismului și a spiritului spontaneității, în opoziție cu litera(tura), care are darul de a mortifica avatarurile existentului în toată plenitudinea sa. Momentele de maximă comuniune ale eului se realizează doar prin trăire intensă, patetică, prin recurgerea la exercițiul afectivității necenzurate.

Tonul multora dintre articolele lui Eugen Ionescu din perioada interbelică este polemic, accentele sunt vehemente iar replicile tăioase. Publicistul este tranșant, uneori până la a pune sub semnul întrebării chiar existența culturii române, ori a unei tradiții literare românești. Evident, astfel de afirmații sunt enunțate nu doar dintr-un spirit de frondă, cât mai degrabă dintr-un impuls al urgenței, pe care îl resimte

eseistul, din nevoia ameliorării unei stări de lucruri resimțite ca deplorabile. Exagerarea este evidentă. Tânărul Ionescu pune în scenă, în articolele sale risipite în presa epocii interbelice, vervă, spontaneitate, spirit iconoclast și dubitativ, dar și fascinația unei frazări incisive, nu lipsită de fior liric ori de irizări metafizice. Aceste articole sunt, înainte de toate, mărturia ale unei conștiințe pentru care literatura este destin și expiere, depoziție dramatică și document al interiorității. E limpede că, în cazul lui Eugen Ionescu, criza identitară e strâns legată de evreitate, de „figura tatălui” antisemit și de excesele antisemite din interbelic. Critica adusă democrației de Ionescu nu eșuează în adeziunea la extreme, pentru că autorul lui *Nu se definește în primul rând prin ținuta sa fundamental democratică*. În alchimia personalității lui Eugen Ionescu, România e identificată cu „țara tatălui” odios și antisemit și Franța cu țara mamei iubite.² Relevantă este, în această privință, depășirea sferei naționalului și a sentimentelor, mai mult sau mai puțin inflamate și integrarea în perimetrul universalității, prin operă, gândire și atitudine. Cazul lui Eugen Ionescu este acela al unui intelectual atras de valorile democrației, dar și de valorile liberalismului, de care nu s-a dezis niciodată.

NOTE

1. Gelu Ionescu, *Un necondiționat și intransigent apărător al democrației*, în Vatra, nr. 3-4, 2005, p. 87
2. Marta Petreu, *De la Junimea la Noica*, Editura Polirom, Iași, 2011, p.453

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

- Călinescu, Matei, *Eugène Ionesco: teme identitare și existențiale*, Ed. Junimea, Iași, 2006;
- Ionescu, Gelu, *Anatomia unei negații. Scrierile lui Eugen Ionescu în limba română (1927-1940)*, Editura Minerva, col. Universitas, București, 1991;
- Ornea, Zigu, *Anii 30. Extrema dreaptă românească*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1996;
- Volovici, Leon, *Ideologia naționalistă și „problema evreiască” în România anilor '30*, Editura Humanitas, București, 1995;
- Petreu, Marta, *De la Junimea la Noica. Studii de cultură românească*, Editura Polirom, Iași, 2011;
- Simion, Eugen, *Cioran, Noica, Eliade, Mircea Vulcănescu*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2000.

Acknowledgement: This paper was supported by the National Research Council – CNCS, Project PN-II-ID-PCE-2011-3-0841, Contract Nr. 220/31.10.2011, title Crossing Borders: Insights into the Cultural and Intellectual History of Transylvania (1848-1948)/Dincolo de frontiere: aspecte ale istoriei culturale și intelectuale a Transilvaniei (1848-1948)/ Cercetarea pentru aceasta lucrare a fost finanțată de către Consiliul Național al Cercetării Științifice (CNCS), Proiect PN-II-ID-PCE-2011-3-0841, Contract Nr. 220/31.10.2011, cu titlul Crossing Borders: Insights into the Cultural and Intellectual History of Transylvania (1848-1948)/Dincolo de frontiere: aspecte ale istoriei culturale și intelectuale a Transilvaniei (1848-1948).

MIHAELA OANCEA

Aripă zvâcnindă

Trecutul îți zâmbește prăfuit
din sclipitoare diorame.
Ca un fluture
care și-a abandonat crisalida
și nu mai poate visa,
întinzi aripa zvâcnindă
către marginea timpului,
să inspire liniște
în catedralele firii,
acolo unde zalele de argint
se îmbrățișează în lanț,
unde se poate deprinde
planul unei recalibrări.
Dincolo de epiderma subțire
a straturilor de lumină,
silabele scânteiază
și spațiul e lipsit de timiditate;
doar acolo păsările nu se
prăbușesc
din lanuri de soare
și nici n-a luat naștere
filigranul absențelor.

Piesa neiertătoare

Între două respirații,
piesa neiertătoare
din marele joc
pândește
norul amar
ascuns în ochiul
înroșit de așteptare,
tușește
în tonuri de-albastru,
aleargă
după aceleași
particule subatomice,
plutește
în linii drepte
și-n linii ondulate,
dar mereu
uită să întrebe
de regele fără umbră.

Jocul cu solzii timpului alb

În auroră,
vârtejuri de fluturi,
adunați ca la șezătoare,
vorbesc
despre începuturi.
Mai devreme s-a încheiat
sabatul păpușilor sinistre
ce și-au întins tentaculele
în solzii din pustiuri.
Purtând o armură de-argint,
fereastra mă privește
încordată,
dar cu nădejdea că nu voi lăsa
fulgii întunericului, insecte
viciene,
să se năpustească în ostrovul ei
de lumină;
își zăvorăște instinctul,
curiozitatea cu care privea
lumea
succedată-n generații de-a valma;
ridică armura
și refuză jocul pustiului decolorat
cărui îi îngrop chiar eu, azi,
sub zăpezile mute,
ia cu solzii timpului alb.

ANCA TĂNASE

O șansă smochinului...

am câștigat
acolo unde aș fi vrut, din răputeri,
să pierd...

premiul, un pachet cu lame de ras
și odihna
în groapa
Marianelor...

n-ar fi mai simplu,
să-mi apleci capul pe umărul tău,
când ninge mărunț,
și să-l trăim
petală cu petală,
cu ochii-nchiși,
purtându-ne sub pleoape?

n-ar fi mai simplu,
să ne lăsăm roștiți
de mâini și buze, până când
se va muta, în noi, grădina?

n-ar fi mai simplu
să desferecăm
sâmburele alb, să îl lăsăm
să crească?

să-i dăm smochinului
o șansă...

NELU MĂRGINEAN

La ghicitoare

Hai, ghicește-mi în cafea,
Babă hâdă și zbârcită,
Toarnă-mi în urechi minciuni
Și-n pumni apă ne-ncepută

Dă-mi cu bobii, toarnă-mi plumb,
Pune-mă să-ți mângâi mâța
Cea cu ochii de catran,
(Oh, pieitu-i-ar sămânța).

Cheamă iele și strigoii
Și moroi cu ochi de pește...
Nu sta locului ca proasta,
Hai descântă, hai ghicește.

Dă-mi să frâng în mâini un iadeș
De găină moartă-n drum
Și după ce-l frâng, arată-mi
Cât mai dau vieții uiu.

Și târziu, în miez de noapte,
Să sugrumi o puică neagră
Iar cu creasta-i sângerie,
Fă buboaie să plesnească.

Dă-mi să beau licori vrăjite
Fierte cu pelin și spânz,
Care-ntoarnă tinerețea
Să zburd iarăși ca un mânz.

Astea toate, cotoroanțe,
Vreau acum să le-mplinești
Că de nu, te dau de-a dura,
Până-n iad, hârcă ce ești!

Cu smoolă să faci gargară
În cazanu-n cins și plin,
Eu s-atâț mai tare focul,
Până crăpi!... Am zis! Amin!

MIHAELA AIONESEI

umbră sihastră

ca un loc părăsit în care
invadează victoriase bălăriile
și un număr ruginit de ani atârnă în fereastra
unde sufletul ghemuit într-o lacrimă
așteaptă să te întorci
așa mă simt când ești departe
și n-are cine să-mi aline cerurile
căzute peste mine când mă întind în pat
și noaptea nu e un sfetnic bun
ci un sfeșnic în care ard odată cu bucuriile
cu tăcerile și cu toate delăsările trupului
încorsetat în cearșafurile lui a fi

e frig și în frigul meu
îngerii n-au loc de aripi
sunt și ei ca și mine speriați
de stăpâna neputință
și se roagă și mă rog
să-mi scadă fierbințeala
și-un păstor bun
să-mi adune miei rățăciți
pe pajiștea nebună care fuge
fără să știe de cine unde
și lasă în mine mereu un loc gol
mereu mi-e gol fără tine...

artrodeza

e primăvară iarnă nici eu nu mai știu
de când umblu cu mănunchiul de fiare
și cu nădușeala asta sub palme
plouă și ploaia mă spală de vină
de fapte de singurătată de păcate
picăturile reci pătrund nemiloase
obraji umeri sâni tresar
de parcă cineva
m-ar dezbrăca de dragoste până la piele
roșesc și mă înfior la gândul că ești aici
atât de aproape de tainele din rugăciunile lacrimilor
mele
las gărgăunii să-și facă de cap
puțină dezordine în armonia cu miros de sânge
nu strigă nu strică albul zăpezilor
sub care ghiociei chicotind
înmulțesc primăverile amputate ieri
aș vrea să strig până vor ieși vietățile din vizuini
și păsările din scorburi îmi vor ține hangul
până munții își vor apleca fruntea semeață
rușinați de neclintirea lor
și oamenii ar privi uimiți flacăra
care-și întinde zâmbind brațele pe cruce
aș vrea să strig
simttttt te simttttt
da, știu sună banal
și totuși spun
ce nu e la îndemâna oricui
e atât de bine
atât de bine mi-e să simt
să te simt
înăbușindu-mă
viață

la timp

surâsul hienei pătrunde în colivia unde
o pasăre zăbovesc în fața ușii deschise
bucuriei îi este greu să treacă pragul
dincolo de gratii încercări fără chip
fac loc întâmplării de-a fi
frământări mai vechi iau cu asalt
muntele de sub umărul stâng
unde o furnică rostogolește de zor mă răcini
mușuroaie de lumină tresar somnoroase
sub sinele înăbușit de anotimpuri netrăite

UN JURNAL ORFIC

Dumitru-Mircea BUDA

Apariția, în urmă cu 11 ani, a *Jurnalului* lui Virgil Ierunca sau, cel puțin, a unor fragmente din acesta, în volumul intitulat, eminescian și ironic deopotrivă, *Trecut-au anii!*¹ a pus receptarea critică pe o poziție aproape unilaterală. Aceea a consensului privind predominanța criteriului etic, devenit adevărată rutină a lecturii autorului, uneori în tandem cu Monica Lovinescu. Un tandem ambiguizant și mistificator, simplificator peste măsură și convenabil gestiunii superficiale a cărților propriu-zise. Aproape deloc, sau, în orice caz, rareori, s-a pomenit și despre calitățile literare ale scriiturii din *Trecut-au anii*, asupra cărora criticii s-au abținut să se pronunțe. Deși, argumente s-ar fi putut găsi, numeroase, de la arhitectura volumului, inedită și provocatoare în sine, și până la eleganța stilului sau pregnanța formulărilor memorabile. Lor li se adaugă o subtilă percepție a relativității existenței și o fină autoironie, care condimentează cadența dandystă a discursului.

Interesant e că însuși Virgil Ierunca își acreditează, după cum observă Nicoleta Sălcudeanu, o formulă ce îi caracterizează cu fidelitate scriitura, aceea a „*estetismului revoluționar*”. Încercând să-i numească originile, autoarea găsește o mărturie revelatoare referitoare la trecutul „troțkist” al acestuia, în care e invocat statului de victimă al lui Troțki, dar și amestecul lui Andre Breton. În orice caz, uimește în confesiunea legată de estetism modul în care compasiunea îi dictează lui Ierunca renunțarea la vis, sacrificarea acțiunii. Ea ar părea că explică renunțarea la o posibilă, înfloritoare carieră academică, pe care Ierunca o declină în favoarea „*lodgodnei*” cu România. Transformată, până la urmă, într-un mariaj combatant, acaparator, în care cavalerul erijat în gardă de corp al patriei agresate de comunism se înrolează în termeni cu adevărat militari: „*De atunci*, zice el, *locuiesc în România. Am semnat și un contract de locuire. Mi-am propus să nu treacă o zi fără să fac ceva împotriva celor care îmi furaser țara. Să strig în pustiu și să scriu – fie și pe ziduri – împotriva cotropitorilor (dinăuntru sau din afară). N-am conceput lupta împotriva comunismului decât ca un război religios.*”²

Dar de acum înainte se instaurează o contradicție identitară, între Ierunca – soldatul devotat patriei-lodgodnice și Ierunca – poetul care trăiește virtualitatea operei nescrise. E o inadecvare flagrantă aici, în această convertire neobișnuită a poetului autentic în militant. Nicoleta Sălcudeanu o și exprimă, de altfel, cu acuitate: „*Inclinațiile frivol-aristocrate, finețea desenului scriptural rafălit sunt înrolate toate în slujba unei*

angajări necesare, dar, ca în cruciadele de zi cu zi, cronofage. Umbra ce se prelinge pe zidurile existenței, scriitorul rătăcit, Golem, n-are cum să nu conștientizeze ridicolul germinând în participarea sa la trebuiri cetății.”³

Iar semnele irosirii de sine nu sunt greu de identificat. Pe rând, „*rafinat și ironicul poet rămâne în ariergardă*”, iar „*spiritul critic, rănduind matematic și cazon pe coordonate etice, exercitat asupra literaturii din țară, se topește fratern-protector, dar tot angajat, în exil*”⁴. Totul, i se pare Nicoletei Sălcudeanu, se împarte, ușor maniehic, între înainte și după, polarizând identitatea autorului pe o axă cronologică nedreaptă, marcată de ireversibilitate.

Tot despre această percepție a irecuperabilității timpului vorbește și Iulian Boldea, în crochiul pe care i-l dedică diaristului.⁵ Volumul se află, scrie criticul, sub semnul „*distanței implacabile dintre trecut și prezent (...)* explicitând hiatusul ce se cascadează între clipa „*de atunci*” și clipa „*de acum*, cu o altă conformație și cu alte motivații ontologice și gnosologice”⁶.

Fatalitatea selecției face ca jurnalul din *Trecut-au anii* să cuprindă doar perioada 1949-1951, și încă aproape jumătate din anul 1960, respectiv o notă din 1959. Iar când spunem selecție, vorbim, în fond, despre o veritabilă execuție a jurnalelor ținute de-a lungul exilului. Ierunca anunță sec că „*am aruncat la coș (n-am vatră să le art) Jurnalul de-a lungul exilului și n-am păstrat decât paginile de la începutul anilor 50, ca și fărâme de mai târziu.*”⁷

Rezultă deci că *Jurnalul*, pentru a putea deveni literatură, trebuie să treacă prin proba acestei exigențe a arderii. Rămâne doar ceea ce corespunde gustului, pentru că jurnalul n-are voie să fie un spectacol de exhibiție a oricăror capricii ale intimității, ci trebuie să depună mărturie despre aspectele cu adevărat relevante ale identității. Nu diferit procedează și poetizează condiția jurnalului Monica Lovinescu, cea care scrie cele două volume din *La apa Văvilonului* tocmai pe această ipoteză a adnotării și rescrierii unor Jurnale care sunt și distruse pe măsură ce cartea de memorialistică prinde ființă.

În orice caz, tema distrugerii jurnalului, ca neantizare a unei ipostaze privilegiate, în scris, a identității, e cel puțin incitantă analitic și merită discutată în spații mai largi decât ne-am putea permite aici. Ce exprimă oare această irepresibilă tentație de a arde scrie cele două volume din *La apa Văvilonului* tocmai pe această ipoteză a adnotării și rescrierii unor Jurnale care sunt și distruse pe măsură ce cartea de memorialistică prinde ființă.

vârste ale scrisului, doar pentru a-și satisface orgoliul exigenței?

Creдем că gesturile acestea destructive, din care nu lipsește un anume patetism, un teribilism mimat, scenic, al performării și mărturisirii, trădează o tentație a impunerii unui fel de autoritate auctorială absolută asupra scriiturii. Asupra textului și a identității pe care textul i-o configurează, autorul e unicul și totalul îndreptățit să aibă ultimul cuvânt, să decidă în mod capital. Nu editorii, nu executorii testamentari, nu posteritatea. Ar putea fi o opțiune riscantă și, fără îndoială, e una nedreaptă și frustrantă – măcar din punctul de vedere al publicului. Dar ea vorbește, în același timp, despre natura lumii alcătuită din texte, din literatură scrisă cu propria ființă, a unui scriitor care hotărăște (în sens etimologic, adică stabilește un hotar, o graniță) până unde anume o oferă cititorului. Și, implicit, până unde se oferă pe sine publicului.

De pildă, *Trecut-au anii* e restrâns, în chip fatal, la primii ani ai deceniului cinci dintr-o rațiune psihologică și etică: jurnalele de atunci estompează trăsăturile negative ale contemporanilor și, pe de altă parte, ele surprind primele contacte ale sinelui cu marile conflicte ce se arată la orizontul existenței. E un motiv capricios, am spune, și, din nou, provocator de frustrări. Măcar pentru că, așa cum observă Ion Bogdan Lefter, „*caietele din 1949-1951 sunt extraordinare. Nicio viitoare istorie a exilului nostru cultural și a exilului românesc în genere nu le va putea omoli. Atmosfera Parisului epocii e prinsă într-o multitudine de detalii.*”⁸

Atât cât ni se oferă, jurnalul lui Ierunca rămâne însă un formidabil depozitar de mărturii unice, având, cum spune Iulian Boldea, „*o menire restitutorie și compensatorie*”⁹. Iar aceasta pentru că, alături de alte figuri pierdute sub tăvălugul istoriei, el reconstituie și identitatea spectaculoasă a tânărului Ierunca, notându-și cu fervoare trăirile, tensiunile, pasiunile. Un Virgil Ierunca în criză, urmărind pătimaș tragedia României postbelice și făcând eforturi uriașe să reacționeze în forță, punând la punct strategia de contraatac și încercând să coaguleze exilul românesc, își conturează personalitatea fără de care imaginea, inevitabil incompletă și arbitrară, pe care o avem despre Virgil Ierunca, riscă să se dovedească ambiguă, relativă.

Spre deosebire de jurnalele Monicăi Lovinescu, care dau, în pofda convenției lor de gen, senzația inevitabilă a elaborării, a literaturizării, fragmentele diaristice ale lui Ierunca sunt scrise în regimul alert al însemnării imediate, părand rezumate instanțane ale celor consemnate. Autorul însuși vorbește, la un moment dat, despre jurnal ca despre un „*proces-verbal inutil*”. Incitantă rămâne și dimensiunea formativă, de definire a personalității, pe care *Trecut-au anii* o conține. Ea se aseamănă, într-o măsură, cu proiectul grandios de formare maioreșcian din *Însemnările zilnice*.

Natura duală a jurnalului lui Virgil Ierunca provoacă, probabil, și

o inechitate a receptării. Unii refuză să vadă în el mai mult decât calitățile documentare (de altfel excepționale), în vreme ce alții sunt tentați să îl citească exclusiv ca jurnal cultural, al formării și relaționării cu realitatea a intelectualului în exil. Talentul literar al lui Virgil Ierunca se manifestă însă pe ambele paliere și în egală măsură. Documentul e impregnat de stilistica expresivă a dicțiunii, redând culorile de epocă în verosimilitatea lor fascinantă, explorând cu subtilitate cotloanele memoriei și alcătuiind portrete și schițe memorabile.

Cu nimic mai prejos, există o literaritate remarcabilă a jurnalului de formare intelectuală, de edificare interioară, care transformă paginile din *Trecut-au anii* într-un autentic jurnal de scriitor, putând concura cu orice titlu referință al genului din epocă sau din alte timpuri. Desigur, fragmentarul și abreviatul jurnal al lui Virgil Ierunca trebuie citit în complementaritate cu seria de jurnale a Monicăi Lovinescu. Numai că e necesară și o anumită precauție protectoare aici: prin comparație, diaristica-fluviu a Monicăi pare să copleșească și să înghită firavele pagini ale volumului lui Virgil Ierunca. Dar, în vreme ce *Jurnalul* Monicăi rămâne un jurnal de critic, al lui Ierunca e unul de poet. Ceea ce ar putea sugera, credem, că e mai apropiat de creație, deși, paradoxal, ar părea că e mai puțin elaborat, mult mai frust în compoziție și redactare.

Paginile jurnalului lui Virgil Ierunca relevă și un scenariu orfic, care ne confirmă ipoteza unui mit inconștient omonim în cazul autorului. Incursiunea lui în memorie, ca și în literatura pe care o comentează atât de rafinat în eseurile sale, e o explorare a unui *Infern fascinant*, care poate condamna la pierzanie. E Infernul pentru care Virgil Ierunca și-a abandonat de bună voie vocația (fie ea literară, fie academică) și a preferat echipamentul cazon al exploratorului, gata să lupte pentru a și-o salva din moarte pe Euridice. O Euridice simțită, în cheia mitului, ca inspirație chintesențială, condiție fundamentală a posibilității poeziei. Un poet văduv, un Orfeu rătăcitor, trăind drama separării de patria-muză, se dezvăluie, încet dar inevitabil, în diaristica lui Virgil Ierunca.

NOTE

1. Virgil Ierunca, *Trecut-au anii... Fragmente de jurnal. Întâmpinări și accente. Scriitori nepierdute*, Editura Humanitas, București, 2000
2. Virgil Ierunca, *op. cit.*, p. 319
3. Nicoleta Sălcudeanu, *op. cit.*, p. 185
4. Nicoleta Sălcudeanu, *op. cit.*, p. 186
5. Iulian Boldea, *Scriitorii români contemporani*, Editura Ardealul, Tg. Mureș, 2002, p. 324
6. *Idem*, p. 325
7. Virgil Ierunca, *op. cit.*, p. 5
8. Ion Bogdan Lefter, *Tinerete și exil*, în *Observator cultural*, nr. 16/ 15 iunie 2000
9. Iulian Boldea, *op. cit.*, p. 325

Medicul specialist primar SILVIA CLONDA:

„RISCURILE PROFESIEI NOASTRE AU FOST ASUMATE ÎN MOMENTUL OPȚIUNII”

- interviu realizat de Mihai SUCIU -

Un apel ferm al telefonului mobil în plină reuniune a familiei lărgite, moment festiv, reunind în jurul mesei 30-40 de persoane, desfășurate pe trei generații, în Voșlobeniul rădăcinilor și al eternității noastre; un sat european cu acte în regulă, donator de ozon și de... fosfor, situat sub coasta muntelui de obârșie al Mureșului. Discret, Pușa (Silvia) se furișează spre ieșire, căutând un loc mai liniștit. Medicul pare cel mai solicitat din evantaiul profesiilor reunite „La Străbuni” (medici, economiști, ingineri, juriști, dascăli, gazetari, IT-iști, studenți, elevi) – spațiu de relaxare, cu tentă rustică, în care a fost reconvertită fosta șură a părinților. Răspunde prompt – smartphon-ul Doamnei Doctor Clonda nu operează cu aplicația „refuz apel” – , conștientă că apelantul este o mămică îngrijorată, de nu chiar disperată de suferința pruncului ei. Un telefon al speranței și al încrederii; consilierea medicală poate fi mediată cu succes de telemobil, inclusiv supravegherea conduitei terapeutice recomandate.

Situația se repetă identic, cu o frecvență apreciabilă; prompt la apelul suferinței, hotărât să-i acorde o șansă vieții, medicul solicitat nu acuză frustrare, din moment ce a optat pentru o profesie fără concediu sau SRL (săptămână redusă de lucru). Uman și umanist, „oficiind” în spiritul și litera „Jurământului lui Hippocrates”. Pasiune, competență, responsabilitate, empatie. Un spirit ardelenesc autentic, nepervers, transplantat și implantat în Capitală, reverberând peste veac și „glasul sângelui”: lungul șir de preoți ai veacurilor 18-19 dinspre mamă și întăiul Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, Preafericitul Miron Cristea, spre care trimite ADN-ul tatălui, inginerul Viorel Antal din Toplița Română.

Sotul Pușei, medicul Mircea Clonda, ar putea fi invidios, dar nu este; ins cerebral, rațional, știe prea bine că anestezia în sens propriu nu se poate face de la distanță. Iar anestezia este specializarea care îl situează în topul profesiei.

Mihai Suci: Stimată Doamnă Doctor, să pornim de la un loc comun – sens propriu – celor doi medici din familia Clonda: Brăila. Nu v-ați adunat în familie pentru că ați fi brăileni, dar orașul de pe Dunăre v-a fost amândurora punctul zero al vieții, punctul de start spre „corola de minuni a lumii”. Parafrazând, am spune că „nasc și la Brăila ardeleni”. Nasc și la Brăila medici. Două rădăcini comune.

Silvia Clonda: Suntem brăileni ca geneză, prin părinți. Tatăl lui Mircea era ardelean de obârșie, iar părinții mei – amândoi ardeleni. Eu m-am născut acolo dintr-o întâmplare; el – pentru că tatăl lui s-a stabilit la Brăila, și-a găsit o brăileancă, cu care și-a întemeiat o familie. Și pe părinții mei drumurile i-au dus acolo unde aveam să vin pe lume.

M.S.: Ulterior, părinții tăi au revenit „la vatră”, la baștină. Evident, urmați îndeaproape de copil. Stabiliți în orașul Reghin. Din nefericire, tatăl tău s-a „integrat” prematur în pământul natal, la numai 36 de ani. Aveai doar 10 anișori, școlăriță mică în orașul de pe Mureș.

S.C.: Prin grija și sacrificiul mamei mele, tânără și ea la momentul tragediei, mi-am continuat studiile gimnaziale și liceale în orașul adoptiv, apoi la Târgu-Mureș.

M.S.: Mircea a dat Brăila doar pe București.

S.C.: Doar la facultate.

M.S.: Acolo v-ați cunoscut cei doi brăileni. A fost o întâmplare?

S.C.: A fost o întâmplare, pentru că pe mine drumurile vieții m-au purtat din șapte în șapte ani prin alte „locații”, nu din voința mea, ci datorită activității părinților. Ajunsă la București, s-a închis cercul, acolo am rămas până în prezent.

M.S.: Când v-ați cunoscut, erați

amândoi studenți la „Davilla”. A avut vreo semnificație, v-a apropiat faptul că erați brăileni?

S.C.: Nu. Nici nu știam asta la momentul când ne-am cunoscut; am aflat ulterior. Pentru mine, Brăila se reduce la un înscris pe un certificat de naștere.

M.S.: Dacă Brăila a fost, totuși, o întâmplare fericită până la urmă, nu la fel putem încadra opțiunea profesională.

S.C.: Categori, pentru mine n-a fost deloc întâmplătoare; a fost o dorință. Locuind la Târgu-Mureș, unde exista o facultate de medicină bine cotate, am considerat că mi s-ar potrivi.

M.S.: De regulă, liceenele de la „Unirea” se visau actrițe; top-modelul nu era pe trend pe când studiai la colegiul școlar numit, demixtat, populat doar de fete, dar zona artistică era forțată, cel puțin cu titlu de „vis”.

S.C.: Eu aș fi vrut să urmez Arheologia.

M.S.: Nu departe de incidența cu arta. Dar nu te-a lăsat mămică!

S.C.: Așa este, mama nu a fost de acord. Și-atunci, am virat spre Medicină. Am mai avut un moment de cumpănă la alegerea specializării. Puteam să fac Stomatologia și ieșeam direct în specialitate. N-am vrut.

M.S.: Ai regretat vreodată alegerea?

S.C.: Nu.

M.S.: Dar opțiunea lui Mircea pe ce s-a bazat?

S.C.: Pe dorința puternică a părinților. În special mama, o brăileancă hotărâtă și luptătoare în viață, a dorit ca fiul ei să fie medic. Mai mult, ea nutrea speranța ca și fratele mai mare să urmeze Medicina. Pe el nu a reușit să-l convingă; cu Mircea i-a mers, iar fratele a ajuns inginer.

M.S.: Ați absolvit Medicina, v-ați stabilit definitiv la București. Ați stins etapele-trepte, deloc puține

și nici tocmai ușoare, specifice profesiei. Prin efort și competență, vă situați la un grad de notorietate apreciat de mulți (și invidiat, inclusiv de colegi de breaslă; „invidie colegială”!), în domeniile în care prestați, ca apărători ai vieții. Și nu-mi dau seama exact dacă din păcate sau din fericire Medicina este atât de fragmentată, de parcelată, împărțindu-ne bietul corp omenesc pe specialități și paraspecialități.

S.C.: Specializarea și supra-specializarea sunt absolut necesare.

M.S.: Finalmente, spre binele... corpului, benefice „bucățelelor”-organe și aparate, în termeni de specialitate – care compun corpul uman.

S.C.: Da, pentru că, pe „bucățele”, fiecare poate să aprofundeze domeniul, cu aport profesional maxim.

M.S.: Există și o specialitate/specializare numită „medic de familie”, care reunește aceste parcele umane, anatomice, dezmembrate cu uz didactic. Există Medicina Generală. E mai greu să fii generalist sau specialist?

S.C.: Medicul generalist trebuie să știe foarte multe, dar nu poate cuprinde totul, oricât ar fi de profesionist, de bine pregătit, de dotat intelectual, chiar supradotat.

M.S.: „Știe totul despre nimic”, ar puncta Caragiale.

S.C.: Eu pledez pentru specializare.

M.S.: V-ați specializat, v-ați chiar supraspecializat.

S.C.: Noi am absolvit amândoi Facultatea de Pediatrie, care exista la acea vreme; am fost chiar colegi de grupă. Terminând facultatea, puteam să rămânem medici pediatri.

M.S.: Dar Mircea n-a iubit copiii... (A preferat colegele!).

S.C.: Ba da! Dacă e să fiu puțin mercantilă, la vremea aceea m-am

gândit că trebuie și să trăim. Din salariile de medici tineri în țara asta –atunci și acum!- e cam greu să supraviețuiești și să evoluezi profesional. Iar doi pediatri într-o casă aduce a mariaj cu tentă de... mezalianță.

M.S.: De aici, „divorțul” profesional, cu... aneștezie! Medicul Mircea Clonda a devenit specialist în aneștezie.

S.C.: Medic aneștezist. Aneștezist T.I.

M.S.: Nu „terapeut”!

S.C.: Cu totul altceva.

M.S.: Iar doamna Silvia Clonda a fost medicul de sacrificiu al familiei, ca medic pediatru.

S.C.: Medic specialist pediatru, primar.

M.S.: Cumul de funcții – și medic, și primar!- cum glumea cineva pe seama titlaturii (grad profesional), nu departe de o realitate existentă: medici de profesie, primari sau secundari, reconvertiți în conducători ai unor unități administrative numiți primari (unii chiar de notorietate, vezi Sorin Oprescu la București, Dorin Florea la Târgu-Mureș ș.a.). Fără a fi primar-primar, deții și o pârghie de comandă, tot în teritoriul medical, o „șefie”.

S.C.: O șefie de secție, de un număr de ani, nu spun.

M.S.: Nu întrebăm. Deși n-ar fi nicio problemă.

S.C.: Activez într-un centru medical de prestigiu din Capitală, cu o titlatură mai complexă: Centrul Medical de Diagnostic și Tratament Ambulator și Medicină Preventivă.

M.S.: CMDTAMP – un acronim destul de criptic, dificil de despletit în vocabule cu sens.

S.C.: Mai important este de menționat că acel spațiu profesional reunește foarte mulți specialiști, cu diverse specialități: medicină preventivă, curativă, specialități complete existente

în medicina din România. Avem și Ambulanță, de Urgențe, și o secție de Sănătate Publică; într-un cuvânt, centru cu o activitate complexă. Printre acestea – și un Serviciu de Pediatrie, cu 11 medici.

M.S.: Domnul doctor anestezist TI beneficiază, instituțional vorbind, de o titlatură redusă la un singur cuvânt – dar ce cuvânt! -, de mare prestigiu: „ELIAS”.

S.C.: Este vorba despre Spitalul Clinic Universitar de Urgențe ce poartă numele ctitorului instituției, filantropul evreu Elias. Un spital controversat în anii post '89 pentru că a deservit așa-zisa nomenclatură ceaușistă. Dar, în cei 25 de ani de după, și-a diversificat activitatea, și-a deschis porțile pentru oricare cetățean al acestei țări – și nu numai, vin și pacienți străini -, accesul fiind liber. Este un spital mare, cu numeroase secții și o activitate laborioasă, grea.

M.S.: Pentru Mircea, la liziera atât de teoretică viață-moarte, de multe ori, ca specialitate. Aparent, ar fi un avantaj-serviciu pentru el, lucrând cu adulții. Vorbiți de cooperarea cu pacientul. Pare mai dificilă comunicarea „pediatrică” și nu din motive de „autism” sau „iletrism”; de regulă, picii au o personalitate puternică, sunt nonconformiști, neascultări, neșuși, rebeli chiar, nu renunță la complexul lor de „superioritate”.

S.C.: Da, dar asta este farmecul specialității mele. Eu sunt foarte fericită și, după 30 de ani de carieră, nu regret nicio clipă opțiunea. În atâția ani de practică, am reușit să gădesc calea de comunicare cu micuții pacienți; și la o lună, și la un an, și la 18, când încetează să mai fie pacienți ai secției de Pediatrie, devenind adulți.

M.S.: Sunt convins, deții și un portofoliu de întâmplări hazlii, anecdotice chiar, în acest pact de coabitare cu micuții tăi pacienți.

S.C.: Un caz recent: recalitrant de tot, un puști a intrat în cabinet, supărat pe mama lui, care îi făcuse observație în anticameră. S-a uitat la mine preț de cinci minute; m-a fixat, n-a vrut să rostească niciun cuvânt. L-am întrebat de ce e supărat; mi-a răspuns că e supărat pe mama lui. I-am replicat că pe mama nu e voie să fii supărat. E problema ta și a ei. „Haide, vorbește cu mine!”. „Nu vorbesc nici cu tine!” Insistând, am reușit să trecem de la monolog la dialog. Până la urmă, am înțeles și care era supărarea lui, fiind un copil de opt ani.

M.S.: De regulă, te tutuiesc.

S.C.: Unii-mi spun de-a dreptul Clonda. Nume mai greu de pronunțat de micuții pacienți, dar am și copilași care știu că „vin la Clonda”. Părinții: „Mergem la medic, la Doamna doctor”. „Da mergem la Clonda!” - ei. Și se bucură.

M.S.: Numele de familie ți-a devenit substitut pentru profesie: CLONDA = medic pediatru.

S.C.: Ajunși „La Clonda”, sunt primiți cu zâmbet cald, cu jucării, desene. Le ofer mici cadouri, bombonele, planșe de colorat.

M.S.: Copiii sunt refractari la injecții (nu fac excepție nici adulții!). Ai întâlnit și „voluntari”, țânci care acceptă, fără proteste sau reticență, înțepătura?

S.C.: Da. Copiii sunt diferiți, într-o mare diversitate.

M.S.: Și cu personalitate puternică și ferm, chiar agresiv, afișată, spuneam.

S.C.: Personalitatea o au din momentul nașterii. Prima etapă – nou născuți, 30 de zile, așa îi clasificăm din punct de vedere al vârstei. Chiar de atunci le citești personalitatea, din primele zile. Mi-a rămas în minte relatarea unui tătic, căruia i-am spus, când fetița lui avea 4-5 zile, că va avea probleme cu ea și că „îi va mânca sufletul”. A revenit după 4-5 ani și m-a întrebat de unde am știut atunci că va fi greu cu ea. O abilitate pe care am dobândit-o în timp, ca și culoarea ochilor; e foarte greu să spui dacă vor avea ochi albaștri sau căprui - o posibilitate de a estima. N-am greșit niciodată.

M.S.: Și nu au fost puțini copiii care au apelat la „Clonda”.

S.C.: În 30 de ani, mii, peste 10.000. Facem și profilaxie, și tratament când sunt bolnavi.

M.S.: Ca patologie, există niște dominante, legat de vârsta acestei categorii de pacienți?

S.C.: Bolile curente le spunem noi: boli respiratorii, digestive – afecțiuni banale. Bolile severe, grave, există și la copii, chiar dacă incidența lor nu este atât de mare.

M.S.: Le veniți de hac și acestora.

S.C.: Pe care le putem, le rezolvăm; care ne depășesc, le redirectionăm spre clinici specializate.

M.S.: La Mircea, la „Elias”, pacienții ajung cam în ultimul stadiu al bolii, sau chiar al vieții, cu șanse minime, spre zero.

S.C.: Acestea sunt excepțiile; este un spital ca oricare, are toate secțiile – Chirurgie, Neurochirurgie, ORL, Ortopedie, Ginecologie-Obstetrică -, unde ajung pacienți de toate vârstele peste 18 ani, până la 100 și chiar mai mult. Săptămâna trecută, a fost internat un veteran de 101 ani, de la un azil de bătrâni, cu pneumonie.

M.S.: A scăpat? Mergem mai departe, sau... mai sus? „Operația reușită, pacientul decedat”...

S.C.: A supraviețuit aceluia moment.

M.S.: Totuși, „ștaiful” „Elias”-ului îl conferă celebritățile. Nu puține nume consacrate au trecut pe-acolo, ca pacienți. Unii au ieșit „sub scut”, alții „pe scut”.

S.C.: Scriitori, actori, politicieni. Secția ORL tratează actori și cântăreți dintotdeauna. Un Fănuș

Neagu, Caramitru, Loredana Groza ș.a. nu mai au nevoie de nicio prezentare. Oameni de stat, președinți au acces și mulți preferă acest spital. Și nu neapărat datorită istoricului lui, cât speciștilor de înaltă clasă, profesioniști veritabili. Și s-au convins că sunt bine tratați.

M.S.: Chiar dacă sunt tot niște oameni, fără imunitate vizavi de suferință, ca medic, te emoționează un nume proeminent?

S.C.: Depinde și de personalitatea respectivă. Uneori, ai un sentiment de reținere, dar, indiferent de personalitate, de notorietate, fiecare e un om bolnav, care el are nevoie de tine, de profesionistul din spital.

M.S.: În fața bolii suntem egali, cu acțiune perfect „democratică”. Iar finalul, ieșirea din scenă, ne face „și mai egali”.

S.C.: Adevăratul profesionist din spital nu departajează; își face treaba egal, nu preferențial. Tratăm la cele mai exigente pretenții.

M.S.: În familia „Doctor la puterea a doua” Clonda, se poartă și dezbatere profesională, „studii de caz” pe teme medicale?

S.C.: Da, ne-am ajutat mult. Ne-am consultat chiar și în probleme de diagnostic. Formația mea de pediatru este destul de complexă, echivalând cu medicul internist de la adulți. Și patologia și cazistica se aseamănă la copilul de 16 ani cu adultul. Îl mai consult pe Mircea când mă depășesc problemele sau vreau să lămuresc unele aspecte. La rândul meu, pot să și dau un sfat.

M.S.: Reciproc, deci, sprijinul și... reciproc avantajos. Păcat că nu se afiliază și cel de al treilea membru al familiei Clonda, fiul. Nu sunt puține familiile de medici în care urmașii aleg profesia părinților. În trei sau patru, alta era anvergura și eficiența consultului. Emanuel, tot copil cu personalitate puternică (să nu spun „recalcitrant!”), ar fi ajuns un bun ortoped după abilitatea cu care „dădea la gioale”!

S.C.: Având un singur copil, am considerat că e bine să-l lăsăm pe el să decidă și să nu-i impunem noi. Ca să urmeze Medicina, trebuia să fie constrâns. N-am acceptat.

M.S.: Cunosându-l de mic, cred că nici el nu ar fi acceptat! Nu s-a manifestat nici influența indirectă a părinților, ca valoare de model. Mulți copii își imită părinții.

S.C.: Nu, copilul nostru este ca oricare copil. Spirit vioi, a observat că munca noastră este grea, că suntem suprasolicitați, ne rămâne prea puțin timp pentru noi; profesie, gărzi etc. Primii doi ani am făcut navetă în locuri diferite; unul o lua spre nord, celălalt spre sud. Atunci s-a născut copilul nostru, obligat de

împrejurări să trăiască o vreme la bunici.

M.S.: Important este că s-a realizat în domeniul lui: economist, om de afaceri de top.

S.C.: Antreprenor.

M.S.: V-a reproșat vreodată o frustrare de copil, că nu i-ați fi afectat suficient timp?

S.C.: Nu ne-a reproșat. Uneori, ne spunea că ar dori să fim mai mult timp împreună. Nu s-a putut. Riscurile profesiei noastre au fost asumate în momentul opțiunii.

Mai greu de abordat în calitatea de interlocutor, am izbutit, finalmente să-l „anesteziem” și pe domnul doctor anestezist Mircea Clonda, administrându-i o doză concentrată de (opt) întrebări cu referință strictă la specializarea Domniei Sale.

1. Anestezicul este un drog (care nu creează dependență)?

M.C.: Anestezicul nu creează dependență, dacă este folosit doar în scopul terapeutic, pentru a induce anestezia într-o intervenție chirurgicală.

2. Există soluții alternative – hipnoza, acupunctura, presopunctura etc.? Gradul de aplicabilitate, dacă da.

M.C.: În China, se folosește acupunctura pentru anestezia în intervenții mai puțin laborioase.

3. Evoluția anestezicelor.

M.C.: Evoluție ascendentă, de la cloroform aplicat pe compresă, la substanțe inhalatorii volatile, pe mască, sau intravenoase, generații noi de substanțe.

4. Dozajul - în funcție de ce? Poate fi... mortală doza? Există ființe umane asupra cărora nu are efect anestezic?

M.C.: Dozajul este în funcție de greutatea corporală; dacă se depășesc dozele, pot fi și mortale. Anestezicul are efect asupra tuturor dacă este bine dozat și administrat. Anestezia rahidiană poate fi, funcție de pacient, ineficace.

5. Relația anestezist-chirurg. Deși sine-qua-non, anestezistul se situează în (pen)umbra chirurgului!

M.C.: Da, din păcate.

6. Teoria „sufletului scăpat din mâini”, asistând dinafara corpului la actul chirurgical - realitate sau închipuire?

M.C.: Greu de apreciat...

7. Cam cât la sută dintre pacienți nu mai revin la viață?

M.C.: Revenirea la viață este în funcție de gravitatea cazului, de forma clinică etc. Nu se poate spune din pricina anesteziei.

8. Părerea despre operația noninvazivă. Există perspectiva dispariției specializării de chirurg?

M.C.: Fără chirurg, anestezist și alți specialiști în domeniu, nu se poate face medicină. Robotul trebuie coordonat tot de OM...

Noiembrie, 2014

Shakira (Did it again), Pink (Try), Corina (Nimeni altcineva)

Călin CRĂCIUN

Videoclipul muzical e o formă a artei contemporane, care are însă doar o critică de tip tabloid, limitată la un impresionism gol și manipulator, din care răzbat deseori reflexele publicitarului. Rubrica de față intenționează instituirea unei critici a videoclipului care să vizeze raportarea la estetic prin intermediul analizei hermeneutice, singura în măsură să corijeze exaltările impresionismului și să devoaleze minciuna promoțională.

Văzând videoclipul piesei *Nimeni altcineva* (Corina feat. Dorian Popa), cu un succes notabil la publicul românesc, îmi vine imediat în minte o întrebare retorică populară, cu valoare de proverb: „Cum să nu faci și maimuța ce face omul?” În cazul de față ar cam însemna „Cum să rateze niște amatori ocazia să imite arta autentică, bagatelizând niște creații realmente valoroase?” De, poate nu înțeleg eu cum stă treaba cu industria muzicală, căci, să observăm, mai toți cântăreții noștri nu ratează nicio ocazie să se laude că fac parte din „industria muzicală”, evitând sintagma „lumea artei”. Aici măcar sunt sinceri, deși n-aș pune sinceritatea asta pe seama conștientizării faptului că nu prea au mulți dintre ei treabă cu arta (o astfel de constatare, ce implică neapărat și un pic de conștiință artistică, le-ar și deschide o porțiță micuță spre estetic!), ci tot în cărca inculturii și infatuării. Spunând industrie muzicală, nu artă, ei se cred mai artiști ca artiștii, mai trendy, mai cool... Bleah! (Asta a fost numai ca să spun ceva și pe limba lor.)

Ce e deci în neregulă cu videoclipul respectiv? Cei care au produs cântecul și imaginea înțeleg din *pop culture*, după cum se vede, doar partea care are treabă cu buzunarul, astfel că imită nereușit un concept mai vechi, pe care-l întâlnim de prin 2009 la Shakira, preluat explicit și dus în altă direcție de Pink. „Poliția muzicală” a și sesizat, de altfel, că e vorba, la nivelul vizualului, de o copie din Trey Songz, în care recunoaștem imediat o melodie rămasă în memorie de

la The Fugees. Să ne înțelegem însă asupra unor lucruri. A prelua un concept sau o temă și a le prelucra din altă perspectivă intrând astfel într-un dialog, în polemică realmente constructivă nu e nicidecum semnul lipsei de valoare. De *kitsch* vorbim tocmai atunci când acestea lipsesc, rămânându-se ori la nivelul inspirației nefructuoase, hoțști, a ceea ce seamănă cu – ori, poate, chiar este – plagiatul, ori la cel al asemănării întâmplătoare cu ceva deja creat, dar necunoscut, dovadă a culturii deficitare. Piesele *kitsch*-oase pot, desigur, să aibă succes la un public necultivat, iar când ele devin numărul unu sau măcar pe aproape în topurile naționale putem vorbi de o națiune cu deficit cultural sau axiologic major. Ce să mai zicem de situația în care un *kitsch* copiază alt *kitsch*, cum e în cazul de față?! Și nici nu poate fi altfel atâta timp cât puterea în lumea muzicii „ușoare” o au tocmai producătorii unor astfel de nonvalori. Ei controlează case de producție, studiouri, difuzarea prin canale muzicale, concerte, impresariat etc., putând băga aproape orice pe gâtul unui public cu educație precară. Tineri talentați, uneori chiar copii cu potențial de excepție (Vezi cazul Nicole Cherry!), sunt imediat legați de ei prin contracte iar apoi purtați de pe o scenă pe alta și puși să cânte orice scârboșenie care poate aduce ușor bani, aceștia rămânând, fără să-și dea seama și, poate, ajungând să nu-și mai poată imagina că se poate și altfel, la nivelul unor simple mașini de cântat stupidenii, neglijându-și total formarea culturală ce-i poate transforma în artiști autentici pe viață, nu în efemeride din showbiz. E timpul deci ca cei cărora le pasă și care mai înțeleg câteva din artă să încerce să-și spună cuvântul, să pună o oarecare presiune pe cei vizați, cu speranța că poate-i determină să-și mai amintească astfel de estetică. Altfel rămân complicii unora de teapa celor care afirmă cu cinism că „fraierii cântă pe note, șmecherii pe bancnote”, ceea ce înseamnă că arta nu contează, doar profitul. Cu atât mai mult cu cât nu ducem lipsă de voci

valoroase, dimpotrivă. Corina însăși e una dintre ele.

În *Did it again*, ca în mai tot albumul din care face parte (și din care nu lipsesc piesele caracterizate de comercialul gol-golot), intitulat sugestiv *She Wolf*, Shakira cântă despre dezlănțuirea erotismului, despre asumarea destinului de ființă dominată (și) de instincte, de sexualitate mai ales, și despre relația de cuplu. Videoclipul nu face altceva decât să illustreze tema muzicală cântată cu măiestrie, în care se regăsește o mixtură genuistică de o extrem de mare complexitate, predominând un „pop cultivat” (ceea ce nu mai e de mult timp un oximoron!), dar însoțit de tribal music, latino și chiar de doze consistente de hip-hop, fără a putea spune că lista e epuizată. Personajul feminin (artista) se află în templul fecioarelor, indiciu al cenzurii morale, de esență mitologică, religioasă. Dar impulsul sexual, marcat de ritmul tobeler ce imită accelerarea cardiacă, îi declanșează reveria erotică, regăsindu-se transpusă în camera de hotel în care se desfășoară ritualul nupțial reprezentat de dansul cu partenerul. Un dans a cărui scenă e patul, așadar unul profund sexualizat și spectaculos, în care sunt îmbinate elemente preluate din capoeira, cu unele inspirate din mișcările corporale animaliere, feline mai ales, și din tango. În plus, mișcarea reliefează misterul erotismului și jocul riscant al formării cuplului, în care două entități psiho-somatice diferite își negociază dur dominația și supunerea în cadrul preludiului. Simbolistica cromatică a decorurilor se încadrează armonios în ansamblu, predominând, firesc, roșul. Sintonia perfectă dintre sunet și imagine e atinsă mai ales când modulațiile vocii tind să imite strălucit cântecul ritualului de împerechere al privighetorii. La finalul „poveștii”, ce merită o analiză hermeneutică mult mai extinsă decât cea la care mă limitez acum, vestimentația albă, de vestală, e înlocuită cu o ținută provocatoare, de discotecă. Fecioara părăsește templul asumându-și erotismul, împăcându-se, în definitiv, cu propria natură

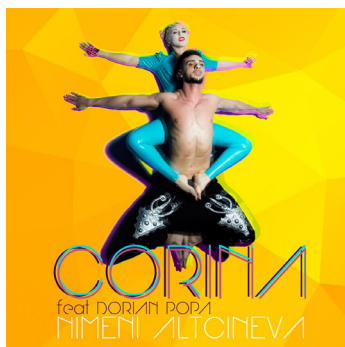
și cu ideea de risc. Nu miră deci succesul imens al videoclipului, în care se regăesc milioane multe de adolescenți (la ani ori la suflet) din întreaga lume și care poate să atragă atenția și celor care caută valoare artistică, nu doar senzații de probab.

Din videoclipul Shakirei

s-a inspirat apoi, cât se poate de explicit, Pink, în *Try*, deși puntea de legătură dintre versurile celor două piese e îngustă și, dacă ne referim strict la melodia, e redusă până la gradul de evanescență. Păstrând mina serioasă, nealunecând deci în parodic chiar dacă se apropie de o astfel de limită, inspirația devine un omagiu, o recunoaștere sau respectare a valorii piesei Shakirei (a întregii echipe care a realizat videoclipul, de fapt), dar, mai mult, o formă a dialogului artistic, întrucât *Try* propune o altă variantă sau perspectivă asupra temei relației de cuplu și erotismului. Muzica e predominant pop-rock, puternic psihologizată, exprimând încordare, tensiune, dar imediat îmblânzită de un optimism calm, expresie a împăcării cu destinul și a acceptării celui alt așa cum este, imperfect, mai mereu irațional... Dansul celor doi, artista și partenerul, păstrând poze din videoclipul Shakirei, capătă note violente și sportive ce-l duc în zona *hard*. Scena e mai ales casa în curs de finisare, metaforă a vieții de cuplu, a căsniciei, în care cei doi luptă pentru dominație sau măcar pentru îmblânzirea celui alt. Sunt două temperamente vulcanice, rebele, răzbuțoase și

(Continuarea în pagina 9)

INTERVIU CU MARC CREHUET, AUTORUL PIESEI *REGELE CHIOR*

Publicul târgumureșan ar dori să te cunoască mai bine acum, când textul tău *Regele chior* este montat pentru prima dată în România. Cine este Marc Crehuet în afara carierei de dramaturg?

Sunt un regizor și scenarist tv în vârstă de 36 de ani, cunoscut în Spania pentru sitcom-ul *Pop Rapid*, o comedie serial în două sezoane, care include spectacole muzicale live ale unor formații indie rock și pop. Genul meu a fost mereu comedia, dar la această piesă am mers ceva mai "adânc" decât în alte scrieri, însemnând că, pentru mine, e, poate, cea mai "serioasă" comedie pe care am scris-o vreodată.

Când ai început să scrii dramaturgie?

Am debutat în 2007 cu piesa "*Connections/Legături*", o comedie despre relațiile de dragoste de pe internet. "*Regele chior*" este, de fapt, a doua mea piesă. Adevărata mea vocație, încă de mic copil,

a fost cinematografia, dar, până în prezent, am lucrat doar la producții TV, teatru și scurtmetraje. Acum lucrez la o adaptare pentru marele ecran a piesei "*Regele chior*", la care vom începe filmările în aprilie.

Care sunt cele mai importante teatre în care au fost montate textele tale?

Piese mele au fost montate doar în teatrele din Spania. La Madrid: El Teatro Lara, La sala Mirador și El Corral de Comedias. În Barcelona: Sala Barts și Sala Flyhard. Acum e prima dată când una din lucrările mele trece granițele ceea ce mă face foarte nerăbdător, dar și fericit.

Te rog să adresezi câteva gânduri echipei care lucrează la textul tău, *Regele chior*

Vreau, întâi de toate, să mulțumesc echipei spectacolului "*Regele chior*" pentru că a ales piesa mea. Am scris-o inspirându-mă

dintr-un caz real, petrecut la Barcelona, caz care m-a îngrijorat. Iar mie îmi place să scriu despre lucruri care mă obligă să-mi pun întrebări. Subiectul de la care am pornit a fost un băiat italian, care a rămas fără un ochi în timpul unei revolte, dar cazul nu a fost mediatizat. În timp ce repetam,

un incident de acest gen a avut loc din nou la Barcelona: o fată pe nume Esther Quintana a fost rănită într-un protest de stradă și a rămas chioară. Ne-a fost teamă că publicul va critica tonul comic pe care l-am folosit în abordarea unui incident atât de recent (și tragic), dar, dimpotrivă, le-a plăcut enorm. Ce încerc eu să spun, de fapt, e că genul comic are foarte multă putere (și că uneori e subestimată), stărnind în oameni nevoia de a reflecta asupra unor subiecte importante. Așa că așa transmite trupele de la Târgu-Mureș să facă publicul să râdă, fără însă a pierde din profunzime. Deși sunt sigur că domnul regizor Kincses Elemér a gândit acest lucru deja în concepțul regizoral. Abia aștept să văd rezultatul muncii lor. Tot ce mai am de adăugat e (cum se spune în Spania): Mucha mierda, însemnând "Baftă!"

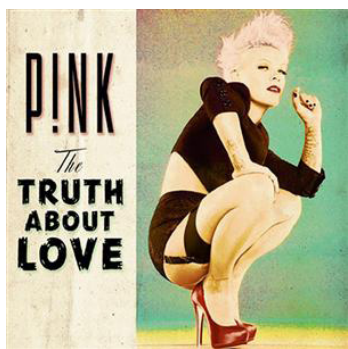
februarie 2015

A consemnat **Florentina Vary**

Shakira (Did it again), Pink (Try), Corina (Nimeni altcineva)

(Urmare din pagina 8)

dominatoare, dar care tânjesc după armonie ori echilibru în cuplu, fie și unul de tip brownian. Nu miră că negocierea lor are aspecte tragi-comice oprite înainte de granița grotescului. Ciocnirea erotică a celor două individualități e asemănată unui război al stihioilor deșertului, în care învinge viața (reprezentată de imaginea finală a florilor deșertului), care nu se reduce la instinctul conservării speciei, ci include erosul intelectualizat mai mult decât pe cel sexualizat (care primează în *Did it again*). Prin *Try* Pink își exprimă deci propriul *The Truth About Love* (titlul albumului

în care se regăsește piesa), în varianta ei artistică. Și ce artă!!! Dincolo de încărcătura lirică a cântecului și vizualului (care nu poate fi descrisă, doar simțită) nimic nu e aici fără semnificație culturală profund chibzuită. Nici măcar pozele ce mizează pe atingerea unor performanțe

atletice remarcabile ale artistei nu rămân motivate de simple rațiuni comerciale, la fel ca vestimentația sexi sau mânjirile cromatice. Și dacă mai punem că „el” poate fi un alter ego al „ei”, dedublarea nefiind o temă ignorată de Pink, interpretarea sau traducerea prin cuvinte (punctul final al oricărei forme a artei) devine mult mai complexă, mai încărcată de semnificații, dovadă, în sine, a valorii estetice.

Nimeni altcineva, în schimb, e un videoclip total lipsit de profunzime, de semnificație culturală ce-l poate ridica din sfera comercialului gol în cea a artei propriu-zise. Și de vină nu e pop-ul, căruia oricum i s-au suprapus note de reggae, R&B (contemporary), oleacă de rap și încă una și mai scurțută de rezonanță orientalo-manelistă, ci faptul că în procesul creativ al piesei nu pare implicată altă rațiune decât să iasă ceva care să sune ritmat și să fie ușor de îngânat – rețeta succesului facil la plebe, dar niciodată a unuia de durată. Însă nu cu muzica am ce am, căci ea nu intră neapărat la capitolul catastrofe, cu atât mai mult cu cât Corina își face bine treaba de cântăreață. Spre nonartă duce în primul rând textul de o calitate execrabilă. (Nu că la Shakira sau la Pink ar străluci, dar măcar acolo nu e vorba de execrabil.) Dacă ar fi o parodie n-ar fi niciun bai, însă nu e decât o aglomerare de cuvinte ce vor să vorbească glumeț despre

nesaț sexual: „Te fac o faptă bună, acum, sub clar de lună,/ pe aceeași bancă de acum o saptămână,/ Pe-aceiași ritm, pe același cânt,/ Îmbrățișând plăcerea și-apoi tremurând:// fiindcă simt ceva/ ce nici cuvintele nu pot explica, ce nici la yoga nici-un guru nu te poate învăța,/ simt doar cu tine și nimeni altcineva.” Nu miră că „Nimeni altcineva n-are iubire așa de mare ca a ta” se citește în cheie genitală, depășind în stupiditate pe „Mai dă-te-n dragostea mea”. Păi, uite de-aia trebuia spus că „Nimeni altcineva nu îmi topește inima ca pe o acadea”. Și ca să se vadă că textierul se știe la istorie și literatură, se impunea și: „Yummi, yummi, yummi,/ hai, mami, hai să facem nani,/ să ducem un război în pat ca dacia și romanii;/ nici Caragiale n-are o noapte furtunoasă/ atât de lungă și intensă ca a noastră.// Hei, și nu te opri,/ doar tu știi să mă ții pe ritmul inimii,/ doar tu mă ții în transă toate nopțile/ și-mi pierd mințile,/ mă faci să uit să-l pun pe e în loc de i, // Ia, ia stai așa, propun să mai schimbăm poziția/ și-apoi subiectul, că ne ia poliția./ Așa că, mami, am încheiat discuția.” N-aș vrea să se creadă că pudibonderia mă face să consider versurile proaste fie și pentru un cântec, ci faptul că ele sunt expresia nevoii de a spune ceva doar ca să nu fie melodia goală. Se vor spirituale, dar rămân și în acest sens la nivelul tentativei. Cu excepția problemei „i”-ului, care poate avea ceva noimă (referire – nu știu dacă

premeditată sau întâmplătoare – la întoarcerea limbajului la accentul graiului moldovenesc, la forma asimilată nativ, nu prin educație standardizată, întoarcere generată de extazul sexual), nimic nu are vreun tâlc mai de Doamne-ajută. Și dacă ar fi vreun semn al intenționalității, al gestiunii artistice a nonsensului, am putea vorbi de o farsă, de scoaterea artei pe ușă pentru a intra singură pe fereastră. Din păcate, nu e cazul.

Nici vizualul nu e mai presus. Corina ia poziții de yoga ajutată de pseudocircularul Dorian Popa, care face flotări cu ea în spate ca să nu fie mai prejos decât mușchiulosul din NA NA (Trey Songz). Nu ce s-a preluat din acest videoclip de nici două parale (fie că e vorba de versiunea lui de pe canalele noastre muzicale, fie de cea intitulată [*Jazzma version*]) mă interesează, ci faptul că se observă clar, la nivel vizual, inspirația din *Try*. Performanțele acrobactice ale lui Pink, expresie a intensității „luptei”, sunt imitate de Corina dându-le nuanțe yoga doar ca expresie a tentativei de a trezi virilitatea privitorilor și atât. E drept că imaginea Corinei în latex e afrodisiacă, sexoasă întrutotul, având capacitatea să scoată imediat balele boyzonilor mioritici mai abitir decât ar putea Pink s-o facă vreodată, dar redusă la această unică intenționalitate rămâne în afara artei. Păcat! Un astfel de as ar trebui păstrat în mână, nu fluturat sub ochii tuturor pe o miză derizorie.

PARATRĂSNETE ȘI SINAGOGI

Iulian BOLDEA

Umorul adevărat e o calitate pe cât de rară, pe atât de prețioasă. Nu toată lumea are umor; și chiar dacă posezi această înzestrare nativă, umorul, e foarte dificil să îl comunic, sub formă literară. Aceasta deoarece, pentru un scriitor umorist, nu este suficientă înzestrarea nativă, de incontestabilă ambiguitate, a umorului, care a primit atât de multe definiții notabile. Reiau aici doar trei, care mi se par mai semnificative: „Umorul nu este o stare de spirit, ci un fel de a privi lumea” (Wittgenstein) sau „pofta de a râde când îți vine a plânge” (Werner Finck) și, în fine: „Umorul: fulgerul divin care dezvăluie lumea în ambiguitatea ei morală și pe om în profunzimea sa incapacitate de a-i judeca pe ceilalți; umorul: beția relativității a tot ce este omenesc; plăcerea stranie născută din certitudinea că nu există certitudine.” (Milan Kundera). Așadar, pe lângă această predispoziție pentru relativism și pentru perceperea/transcrierea în doi peri unei realități grave, scriitorul umorist trebuie să dispună și de capacitatea de a transmite, într-o expresie literară adecvată, pe tonul potrivit, o anumită atitudine, o anume predispoziție, un zâmbet, o turnură ironică, o grimasă la adresa obiceiurilor și moravurilor umane de azi și dintotdeauna.

Vasile Dubb este inginer, conferențiar universitar, pasionat de literatură, atras de lumea filmului, caricaturist, evreu (președinte al Comunității evreiești din Tîrgu-Mureș) și umorist. Cartea de față reprezintă un exemplu și o ilustrare suficient de convingătoare a cazului unui scriitor umorist în adevăratul înțeles al cuvântului. Umorul lui Vasile Dubb este unul intelectualist, rafinat, extras nu doar din avaturile proprii biografice, sau din asperitățile reliefului existențial, ci și din paginile cărților citite, din imaginile filmelor văzute, din meditația solitară asupra destinului uman. Subtil și savuros în același timp, pitoresc și adesea livresc, umorul din cartea *Paratrăsnete pe sinagogi?* se îndreaptă nu doar spre personaje, lucruri, elemente de decor ale unei lumi dezgolate de aparențe și de mistificări. Umorul lui Vasile Dubb este și unul autoreflexiv, care privește alcătuirile și dezalcătuirile propriului sine. Episoadele autobiografice nu sunt puține sau irelevante în aceste proze dinamice, care pun sub semnul interogației obișnuite, locuri comune sau idei primite

de-a gata. Diverse tematic, narațiunile din acest volum se bazează, adesea, pe oscilarea între real și fantastic, autorul mizând, frecvent, pe focalizarea detaliului neașteptat, pe decupajele unor fragmente de trecut cu rezonanțe în prezentul narativ, pe contrastul dintre vibrațiile iluzorii, amăgitoare ale viziunilor interiorității și ecurile unei realități constrângătoare, pentru că majoritatea povestirilor își alimentează relieful ficțional din lumea comunistă, sau se referă la acest univers constrângător, fără resentimente, cu umor, cu accent ironic sau cu expresivitate parodică. Iată începutul povestirii *Zidul Berlinului*, în care este precizată o ipoteză inedită (fantezistă, desigur, legată de structura cristalină a cărămizilor care îl constituie) cu privire la cauzele căderii cunoscutului zid: „Erwin n-a plâns la moartea lui Stalin, din cauza ploii. Mulți plângeau, lucru cu atât mai surprinzător cu cât decedatul, la prima vedere, nu avea multe în comun cu viața târgului de pe malul Mureșului. În semn de doliu, tancurile au defilat prin centru. Asfaltul a fost făcut zob, așa că, la moartea lui Gheorghiu-Dej, tancurile n-au mai fost scoase, iar Erwin urmări înmormântarea la televizor cu stomacul făcut ghem de frică”. Povestea vieții lui Erwin e decupată pe fondul unei istorii alienante, iar personajul, trecut prin întâmplări și împrejurări diverse, e construit cu finețe caracterologică, reliefându-ni-se, gradat, profilul său, preferințele sale culturale sau pasiunile („Erwin e trimis cu hârtii la minister, de acolo ia la rând cinematografele, căci Erwin iubește Filmul, un surrogat acceptabil al reîncarnării”).

În *Mobil '94* dimensiunea fantezist-parodică este și mai pronunțată. Acțiunea e plasată în lagărul de la Auschwitz. Relatarea e neutră, sobră, cu inserturi ironice limpezi: „Priciurile sunt, ca la popasul Jungfrauoch, suprapuse câte trei. Bătaia se dă și aici pentru locurile de sus, de unde norocoșii își pot bălăbăni mâinile. Toți tușesc, ca la operă. Se respiră greu. Baraca se pregătește de evadare. Marea evadare de fiecare zi, somnul. Câțiva totuși se trezesc la auzul zumzetului familiar, crescând promițător, al bombardierelor. Jungfrauoch e departe, Elveția este neutră, bombardierele n-au ce căuta aici. Apoi imediat urmează exploziile, nu prea aproape; lampa anemică cu bec de 24 V se leagănă un pic, umbrele mișcătoare de pe pereți se mai zbat un pic, becul

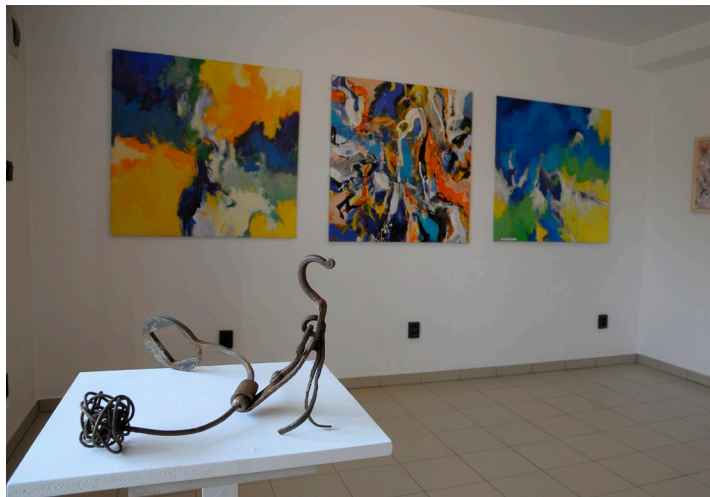
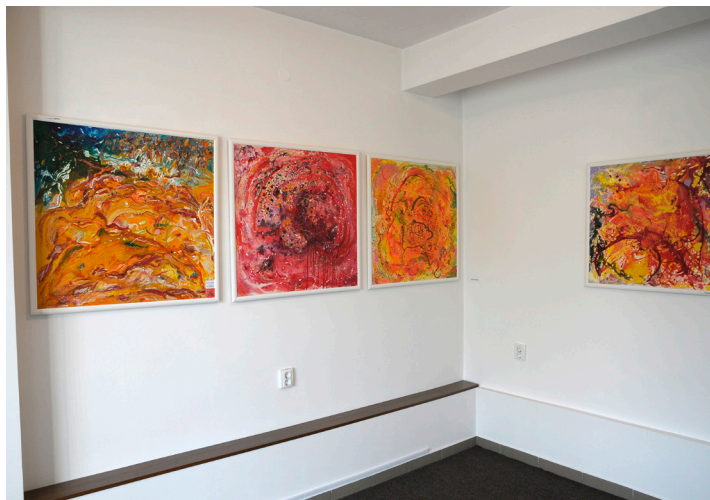

se stinge, e firesc, doar e război. Într-un acord cvasi-unanim cei mai mulți recad cu rânjete amare în somnul izbăvitor, înainte ca becul să se reaprindă iar”. Un deținut, Feri, găsește un telefon mobil experimental, descoperirea lui conducând la edificarea unei intrigi complicate, în care deținuții încearcă să își salveze viața promițând la schimb o mare sumă de bani depozitată într-un cont la o bancă din Elveția. Dacă în *Punctaj* referințele autobiografice sunt foarte pronunțate, naratorul înregistrând minuțios tribulațiile eului propriu, legate de pierderea/găsirea unor obiecte personale, în *Eskimo Sabbath* narațiunea se obiectivează, relatarea, la persoana a III-a, circumscriind peripecțiile lui Joakim, ofițer german pe un submarin eșuat în spațiul polar, care explică eschimoșilor conținutul *Bibliei*, cu efecte dintre cele mai paradoxale („Cele zece porunci au căzut într-un sol bun. Prea bun: cum innuții nu mint, pe cea de-a noua au înțeles-o cu greu. Urmarea? Au prins gustul minciunii. Ar fi tragic, dar nu e: sunt începători, ața albă e la vedere”). O povestire foarte reușită mi se pare *Jaful*, cu intrigă antrenantă, desen precis al caracterelor și umor implacabil, cu vervă a relatării și subtilitate a

notațiilor. Prozatorul excelează, în povestirile sale, și prin scenografia atentă a narațiunii, prin arhitectura epică elaborată, ca și prin tehnica finalurilor, ce exploatează suspansul, poanta, dinamica paradoxală a misterului revelat cu intermitențe: „Trenurile sunt făcute să întârzie, nimic mai firesc ca, din când în când, lucrurile să se piardă. Pierdut este ceva ce nu-l mai găsești. Trenurile sunt făcute să întârzie.” (*Iartă-mă, Lacika*). Sau: „Placa să fie din cea mai banală marmură neagră. Fără salve de tun, fiecăruia un pahar de vin burgund de Recca. Negru. Ce naiba, doliul e doliu. Fanfara militară să interpreteze în surdina, fără zorzoane, Boogie street a civilului Leonard Cohen. Modestia asta o să mă omoare” (*Ceva mai mult decât o poveste de dragoste*). Volumul *Paratrăsnete pe sinagogi*, alcătuit din cincisprezece povestiri, este, prin maturitatea ansamblului narativ, prin verva epică, prin umorul intelectualizat și prin firescul/precizia decupajelor caracterologice, un debut remarcabil. Vasile Dubb e un scriitor sigur pe mijloacele și instrumentarul epicii, un prozator care nu ocolește tabuurile, căutând să demonteze forța inerțială a locului comun, să dezamorseze convențiile și obiceiurile existenței umane.

CarpArt (sau metamorfoza Atelier 4Team)

Text: Radu FLOREA, Foto: Raluca MOISOIU

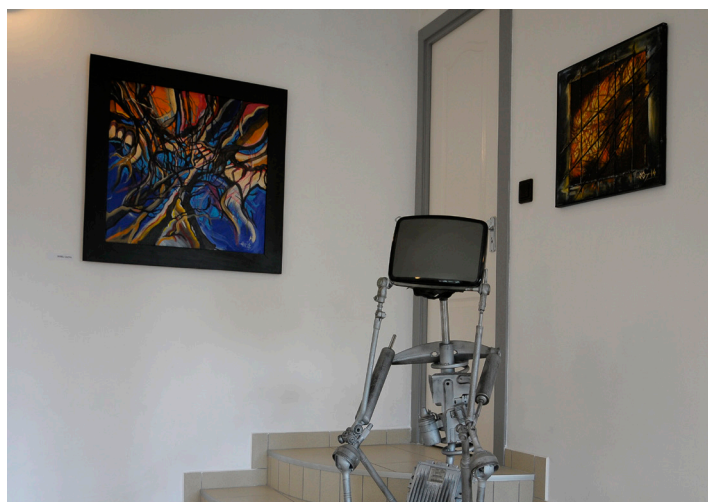
Metamorfoza a avut loc în această primăvară. Vineri, 8 mai 2015, asociația culturală CarpArt a dat primul semnal public la Târgu-Mureș prin deschiderea expoziției 4+1 la Casa Zeno din Piața Mărășești, nr. 2. Un spațiu privat, pentru care asociația se află în negocieri cu proprietarul în ideea permanentizării colaborării. Din nevoia de consistență a proiectelor artistice care trebuie susținute și financiar pentru ca să se întâmple, asociația a dobândit acte în regulă, statut și noi membri din zona consumatorului rafinat de artă dar și cu experiență antreprenorială.

Dacă în a doua jumătate a anului trecut proiectul de debut *Turul Atelierelor* își propunea relaționarea autentică a publicului chiar cu atelierul de creație al artistului, nu doar cu lucrările sale - cele patru ateliere ale membrilor fondatori *4Team*, transformându-se pentru câte o zi pe lună, în galerii neconvenționale de artă - expoziția de grup "4+1" deschisă

săptămâna trecută la Casa Zeno din Târgu-Mureș își propune să diversifice și să îmbogățească oferta publică de pe piața de artă mureșeană.

Expun peste 30 de lucrări de pictură și colaj, de mici și mari dimensiuni, artiștii plastici mureșeni Raluca Moisoiu, Dorel Cozma, Călin Pop și Radu Florea alături de sculptorul Gheorghe Popa, prezent cu cinci lucrări de sculptură în metal.

Lucrările lui Gheorghe Popa "Cumpăna credinței" cu amprentă modernistă sau conceptuală cum este "Familia", sunt executate prin sudură din fier forjat și decupat. De mai mare calibru și expuse în sala de la etaj, sunt ready-made-ul gânditor "Hamangia reloaded" dar și "Icar" în același registru plastic. "Vis înghețat" este o lucrare de mari dimensiuni (90x180cm) realizată în acril pe pânză de Dorel Cozma din ciclul "Captivity" un proiect prezentat toamna trecută, într-o expoziție personală la galeria Unirea. Ofensivă și nu

doar prin verticala impunătoare de 160x100cm ci și prin amploarea pensulației dinamice, expusă la intrare este lucrarea "Scream" - un țipăt depresurizat de tușe lungi și luminoase de același autor. "Captivity", "Bătălia", "Luna - o amantă nestatornică" sunt celelalte picturi de mai mici dimensiuni, dar nu mai puțin interesante, ale lui Dorel Cozma expuse la Casa Zeno.

Expoziția nu ar fi fost completă fără amprenta plastică a Ralucăi Moisoiu. "Feminitate" se intitulează, nu întâmplător, seria de lucrări prezentate la etaj, executate în acril și colaj pe pânză și carton, în care vulturile erotice în complementare tonuri de roșu aprins și de verde sunt conținute de conturul inconfundabil al trupului feminin.

Dintr-un alt registru tematic și ethnic, dar și cu recurs la straturile profunde ale trăirilor spiritului, sunt pânzele de la parter ale artistei grupului. Atrag privirea și exaltă ochiul cele patru lucrări în acril, toate oglindind într-o culoare vie și caldă, efemerul trăirii clipei în iubire precum în "Soarele iubirii noastre", "Cerulea iubirii", dar și a interacțiunii expresiv-umane de suflet în "Da" ori a contemplării naturii, în abstracțiunea intitulată "Toamnă".

La intrarea de la parter pe stânga, textura picturii lui Călin

Pop îndeamnă prin compunerea predilectă pe orizontală, la rafinate analogii cu tehnicile arhaice de țesut în urzeală și băteală, proprii artei populare la români. Cromatic domină culorile reci, albastrul și violetul, prin suprapuneri meticuloase care denotă o interiorizare proprie personalității artistului.

În extrema cealaltă a senzorialului, tradus expresionist în linie abstractă și culoare fovistă, se află pe lateralele sălii mari de la etaj lucrările lui Radu Florea din seria "Vibrații" executate în perioada 2012-2013. "Laguna venețiană - Murano, Burano, Veneția" și "Erupție" I și II sunt picturi dinamizate ritmic de perechile de complementare albastru-oranj și de dominantă majoră, caldă, a tonurilor de roșu vulcanic, de lavă primordială scursă, stropită sau intempestiv pensulată în ample spații compoziționale.

Expoziția "4+1" este cu certitudine, momentul unei metamorfoze reușite cel puțin până acum, a unei grupări artistice evaluate - în nouă luni de "sarcină" prin "Turul atelierelor" și "Out of the Box" - într-un grup închegat care și-a propus un altfel de concept de desfășurare a evenimentului plastic. Dacă și reușește acest lucru, puteți să vă convingeți accesând siteul nostru: www.carpartmentgallery.com.

DIN SERTARUL CU POZE

În vara lui 2013, pe strada George Enescu din Târgu-Mureș, de la dreapta spre stânga, poeții Ion Mureșan, Ileana Mălăncioiu și Adrian Armand Giurgea

LitArt

Publicație lunară de cultură.
Apare la Târgu-Mureș
sub egida onorifică a filialei
locale a Uniunii Scriitorilor
din România.

ISSN: 2067 - 5240

EDITOR:
PFA GIURGEA ADRIAN ARMAND
Editura LitArt

Parteneri editoriali:

**Societatea Scriitorilor,
Editorilor și Tipografilor
Mureșeni**
și
www.cultura.inmures.ro

Colegiul onorific:

Cornel MORARU
Al. CISTELECAN
Iulian BOLDEA
Eugeniu NISTOR
Zeno GHIȚULESCU

Redactor-șef:

Adrian A. GIURGEA

Redactori-colaboratori:

Mana BUCUR
Cora FODOR
Dumitru-Mircea BUDA
Mediana STAN
Mihai SUCIU
Laurențiu BLAGA
Cornelia TOȘA
Rudy MOCA
Ioan GĂBUDEAN
Nelu MĂRGINEAN

Adresa de corespondență:
Târgu-Mureș
str. George Enescu nr. 2.
E-mail: redactia@litart.ro

Conținutul editorial
al revistei poate fi găsit
și pe internet
la adresa www.litart.ro

Autorii își asumă exclusiv
responsabilitatea pentru
originalitatea articolelor, dar
și pentru opiniile exprimate.

Tipărit la

OPERA FILOZOFICĂ BLAGIANĂ

CULEGERE DE STUDII
EDITURA ARDEALUL 2015

„Întocmirea unei antologii reprezentative de studii și interpretări a operei filozofice a lui Lucian Blaga nu este un lucru tocmai ușor, aceasta din cel puțin două motive: în primul rând, datorită bogăției cantitative de cercetări și exegeze, publicate de-a lungul timpului, și, în al doilea rând, datorită diversității de „unghiuri” și „poziționări”, adoptate de cei care s-au încumetat să comenteze opera gânditorului din Lančrăm”, scrie Eugeniu Nistor, coordona-

torul *Culegerii* care include texte de Nicolae Bagdasar, Vasile Băncilă, Constantin Noica, Dumitru Stăniloae, Nicolae Terchilă, Alexandru Boboc, Teodor Dima, Mircea Flonta, Alexandru Surdu, Gheorghe Vlăduțescu, Cornel Moraru, Vasile Muscă, Eugeniu Nistor, Mihai Popa, Ioan N. Roșca, R.T. Allen, Archie J. Bahm, Antonio Banfi, Klaus Heitmann, Michael S. Jones, Gerd-Klaus Kaltenbrunner, Calvin O. Scharg, Norman Simms, Rainer Schubert și Hugo Gutierrez Vega.

LUNETĂ DE ROUĂ

de Eugeniu Nistor

Editura Ardealul 2015

„Această culegere cuprinde poezii din toate cărțile pentru copii ale autorului, însă antologia textelor nu s-a făcut în ordinea cronologică a editării acestora, ci în baza unor alte criterii, considerate mai importante, și anume: ținându-se cont de vârsta și de nivelul de înțelegere al micilor cititori”, scrie chiar autorul în *Cuvântul înainte* care însoțește antologia.

„Autor al mai multor cărți de poezie, de publicistică literară și eseu filozofic, dar și de versuri pentru cei mici, scriitorul Euge-

niu Nistor circumscrie liric, în acest volum antologic, un spațiu al jocului, al libertății creatoare și al fanteziei, introducându-ne în universul miraculos al copilăriei. Imaginile poetice, marcate de prospețime lexicală și de savoare imagistică, au, nu de puține ori, și o amprentă meditativă, viziunea poetică asumându-și, astfel, subtextual, reflecția asupra rosturilor și sensurilor lumii”, scrie, la rândul său, criticul Iulian Boldea pe coperta a patra a volumului antologic de poezie pentru copii „Luneta de rouă” al lui Eugeniu Nistor.

